

УДК 37.013.78:37.035–057.87

*Тетяна Логвиновська,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри соціальної роботи
та соціальної педагогіки,
проректор з матеріально-технічного
розвитку та інфраструктури
Херсонського державного університету*

ЗНАЧЕННЯ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ВИХОВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ МОЛОДІ

Стаття присвячена вирішенню проблем виховання соціальної спрямованості молоді у студентському середовищі. Автор розкриває потенціал студентського самоврядування у формуванні соціальної позиції студента, розвитку соціальної активності, вихованні соціальної спрямованості, адаптації та пристосування до складних соціальних відносин тощо. Визначено, які саме напрями діяльності студентського самоврядування позитивно впливають на виховання соціальної спрямованості.

Ключові слова: студентське самоврядування, органи студентського самоврядування, соціальна спрямованість, соціальна активність, виховання.

Статья посвящена решению проблем воспитания социальной направленности молодежи в студенческой среде. Автор раскрывает потенциал студенческого самоуправления в формировании социальной позиции студента, развития социальной активности, воспитании социальной направленности, адаптации и приспособления к сложным социальным отношениям и др. Определено, какие именно направления деятельности студенческого самоуправления положительно влияют на воспитание социальной направленности молодежи.

Ключевые слова: студенческое самоуправление, органы студенческого самоуправления, социальная направленность, социальная активность, воспитание.

The article is devoted to the decision of problems of education of the social orientation of the youth in the student's environment. The author reveals the potential of the student self-government in the formation of the social position of a student, development of their social activity, education, social orientation, adaptation and adjustment to the complex social relations acquisition of democratic experience and life in the society. For example, identify the activities of the students' self-government positively affect the education of social orientation of the youth.

Key words: student government, student self-government bodies, social.

На сучасному етапі розвитку суспільства прогрес людства визначається соціальною активністю особистості. Тільки людина, яка має досвід активної громадської поведінки, досвід з прояву соціальної ініціативи, здатна вирішувати ключові проблеми суспільства. Саме тому особливої ваги набуває навчально-виховна діяльність вищих навчальних закладів, спрямована на формування соціально спрямованої молоді шляхом впровадження нових соціальних програм у теорію і практику виховного процесу, у формування суспільного ідеалу.

Практика і досвід навчальних закладів довели, що студентське середовище є унікальним молодіжним соціумом, в якому зосереджено потужний творчий та інтелектуальний потенціал, прагнення до самоствердження та самореалізації особистостей. Невід'ємною частиною студентського середовища є студентське самоврядування, що втілює конкретну реалізацію громадських прав студента, формування почуття відповідальності, вміння вирішувати соціальні, економічні та культурно-освітні проблеми, а відтак є дієвим засобом виховання соціальної спрямованості особистості.

Проблема студентського самоврядування – одна з найактуальніших у сучасній зарубіжній та вітчизняній соціологічній і психолого-педагогічній науках, про що свідчить широкий спектр досліджень. Студентське самоврядування розглядається як важливий чинник у реалізації державної молодіжної політики (М. Головатий, О. Каюмова, Н. Рабцун та ін.); як засіб формування лідерських якостей особистості студента (О. Кін та ін.); як ресурс суспільного розвитку (І. Тімерманіс); як засіб професійного становлення особистості фахівця (І. Борзих, О. Колмогорова); як засіб підвищення якості професійної підготовки у вищій школі (А. Давидова); як засіб формування гуманістичної спрямованості особистості майбутнього фахівця (Л. Варламова); як засіб формування професійної ідентичності майбутніх фахівців (Г. Гарбузова). Особливий інтерес викликають наукові дослідження останніх років таких вітчизняних учених, як: Л. Буєва, І. Зязюн, З. Зикова, А. Капська, В. Караковський, М. Красовицький, Т. Кириленко, В. Семиченко, С. Сисоева, в яких розглядаються організаційні аспекти самоврядування студентів, проблеми їхньої соціальної зрілості та самореалізації, становлення студентів як суб'єктів життєтворчості, виховання гуманістичних цінностей, формування здатності до свідомої саморегуляції.

Однак, незважаючи на зазначені напрацювання, можливості студентського самоврядування у процесі виховання соціальної спрямованості й досі залишаються маловивченими. Мета дослідження – розкрити значення студентського самоврядування у процесі виховання соціальної спрямованості молоді.

Актуальна соціальна ситуація розвитку та провідна діяльність студента в умовах освітньо-виховного середовища у вищому навчальному

закладі визначають суть кардинальних змін в характеристиках особистості студента: іншого звучання набувають його знання про соціум, ціннісні установки, потреби, мотивації вчинків, дії, інтереси, переконання, почуття і переживання. У зазначеному контексті зростає увага до потенційних можливостей форм соціальної активності молоді, основною з яких є студентське самоврядування.

Студентське самоврядування є формою організації діяльності осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі, що сприяє соціальному становленню й реалізації творчих здібностей особистості, формуванню її соціально цінних якостей, інтересу до соціального буття і результатів своєї життєдіяльності. За свідченням М. Гриньової, студентське самоврядування є потужним стимулом підвищення соціальної активності студентів і вузівських колективів [1, с. 14]. Крім того, студентське самоврядування є самостійною громадською діяльністю студентів на шляху реалізації управлінських функцій вищого навчального закладу, які визначені безпосередньо адміністрацією вишу, є особливою формою ініціативної, самостійної, суспільно корисної діяльності студентів з вирішення різноманітних питань студентської молоді.

Основна мета самоврядування – виховання соціально цінних якостей, спроможних формувати активну життєву позицію студентства, готувати його до дієвої участі в демократичному управлінні суспільством.

Концептуальними завданнями органів студентського самоврядування в умовах функціонування освітньо-виховної діяльності вищого навчального закладу є: максимальне використання творчого та інтелектуального потенціалу студентства на шляху його соціального становлення; самоактуалізація зусиль студентської особистості щодо формування якостей соціального спрямування; формування навичок самоорганізації та самоуправління студентів в умовах їх соціального буття.

Органами студентського самоврядування, зокрема у Херсонському державному університеті, виступають студентський парламент, старостат університету, профспілковий комітет студентів та аспірантів. Студентське самоврядування здійснюється на рівні студентської групи, факультету, гуртожитку, вищого навчального закладу.

Отже, студентське самоврядування є невід'ємною складовою сучасного вищого навчального закладу, вагомим компонентом його виховної системи, тому позитивний вплив на становлення особистості – беззаперечний. Враховуючи думку А. Романюка [4, с. 7], вважаємо, що органи студентського самоврядування сприяють: соціалізації особистості, допомагають відчувати складність соціальних відносин, формувати соціальну позицію, виявляти свої можливості в реалізації лідерських функцій; виробленню в студентів організаторських навичок, розвитку їхньої соціальної активності; вихованню у студентів вміння співпрацювати на принципах рівності, гласності, відкритості; вихованню якостей, які

необхідні для подолання складнощів соціального життя; формуванню у студентів таких якостей, як: відповідальність за доручену справу, принциповість, вміння критикувати і сприймати належним чином критику, давати об'єктивну оцінку власним вчинкам і вчинкам оточуючих людей, самостійність, готовність залежно від конкретних умов знаходити правильні рішення, ініціативність, вміння вносити в будь-яку справу свої зусилля, думки, пропозиції; формуванню історичної пам'яті у студентів, їх національної свідомості, гідності та чіткої громадянської позиції.

Детермінантою діяльності органів студентського самоврядування [3] є демократичний шлях розвитку та впровадження Болонського процесу і перегляду принципів виховання студентської молоді як української еліти. Більше того, це стосується самовиховання і самоорганізації, а також індивідуальної відповідальності за свою безпосередню діяльність. Таким чином, студентське самоврядування є важливим чинником у вихованні соціально цінних якостей студентської молоді у її освітньо-виховній діяльності. До таких соціально цінних якостей студентської молоді відносимо і соціальну спрямованість.

Ми вважаємо, що соціальна спрямованість студентської молоді – це система соціальних цінностей суспільно організованої особистості, складниками якої є інтегровані позитивні моральні риси, позитивне ставлення до соціального буття, інтерес до нього, потреба в ньому, переконаність у його необхідності як основному сенсі життя, прагнення до формування й удосконалення вмінь і навичок оперування соціумом та оволодіння способами дії у студентському середовищі. Найважливішим джерелом знань студентів в усіх сферах суспільного життя: інтелектуальній, матеріальній, естетичній і самоуправлінні є навколишнє середовище студентства. Студентське середовище – невичерпне джерело емоційних переживань студентів, оформлення емоційно-оцінного ставлення до світу, формування гуманізму, колективізму, демократизму, толерантності – найважливіших складових людини і громадянина, сферою застосування фізичних і духовних сил молоді, що бере участь у його вдосконаленні; а це означає, що воно є джерелом розвитку особистості.

Відтак процес виховання соціальної спрямованості студентської молоді є єдністю усіх основних її сфер. Вони, узяті в сукупності, «створюють» для особистості дійсність, у якій вона діє, пізнає і спілкується – і цим опановує систему суспільних відносин. Найбільш сприятливі умови для опанування суспільними відносинами студентами створює участь в органах студентського самоврядування. Адже участь у їх роботі передбачає усвідомлення студентами власних мотивів діяльності й адекватне оцінювання власних здібностей, розуміння соціальних очікувань й вимог суспільства, а також чіткого співвідношення власних цілей і суспільних завдань соціально-орієнтованої діяльності. У процесі виховання соціальної спрямованості у молоді необхідною вимогою є

широкий діапазон усіх умов життя особистості, що розвивається у процесі аналізу її складних інтегральних якостей. А механізм соціальної спрямованості відбувається через взаємодію колективу й особистості, активність особистості.

Досліджуючи проблему виховання соціальної спрямованості, ми дійшли висновку, що підґрунтям у вихованні соціальної спрямованості студентської молоді є отримання досконалих знань про суспільство, соціальну реальність, наявні в дійсності соціальні явища й процеси як життєво необхідні потреби. Зазначене вище якнайповніше забезпечують різновекторні напрями діяльності органів студентського самоврядування: навчально-дисциплінарний, науково-дослідний, професійно-трудоий, цивільно-патріотичний, а також дозвіллево-розвиваюча, спортивно-оздоровча робота тощо.

Охарактеризуємо потенційні можливості у вихованні соціальної спрямованості окремих напрямів та видів робіт більш детально. У повноваження студентських рад входять заходи з підтримки правопорядку і дисципліни, що сприяє забезпеченню необхідних умов для здобуття студентами якісної освіти. Прагненню до формування й удосконалення вмінь і навичок оперування соціумом та оволодіння способами дії у студентському середовищі сприяють: здійснення контролю за дотриманням студентами правил внутрішнього розпорядку, координація діяльності старост, наставників академічних груп, вжиття спільно з деканатами оперативних заходів громадського, дисциплінарного та виховного впливу на порушників культури та етики поведінки, спілкування. Важливим є і прийняття участі студентів у розподілі та призначенні стипендій. Позитивному ставленню до соціального життя у ВНЗ, підвищенню інтересу та соціальної активності студентів сприяють різноманітні конкурси, складання рейтингів груп з успішності і дисципліни тощо.

Важливим напрямом діяльності студентського самоврядування є науково-дослідна робота, в межах якої створюються умови для розвитку навичок організації наукової і дослідницької роботи, участі в її різноманітних формах, з метою повнішого опанування спеціальністю. Робота студентів у цьому напрямі у певній мірі визначає емоційно-позитивне ставлення до освітньо-виховної діяльності, яке забезпечує формування системи особистісно значущих ціннісних якостей із виховання соціальної спрямованості студентської молоді.

Важливу роль у сформованості гармонійної єдності особистісно й суспільно значущих мотивів освітньо-виховної діяльності студентської молоді відіграють планування та проведення виховних заходів (спільно з кураторами, вихователями), сприяння та участь у розвитку художньої самодіяльності й роботі спортивних секцій, контроль за самопідготовкою студентів до занять, популяризація здорового способу життя, організація та проведення зустрічей, конференцій, круглих столів з медичними

працівниками, створення різноманітних студентських гуртків, товариств, об'єднань, клубів за інтересами тощо.

Окремим вектором виділимо соціально-побутовий напрям діяльності органів студентського самоврядування. Вагомого значення діяльності студентського самоврядування у гуртожитках надає М. Димитров, на його думку, ради студентського самоврядування, які працюють на громадських засадах доцільно обирати на загальних зборах або конференціях мешканців гуртожитків, а члени ради повинні об'єднуватися в комісії – житлово-побутової, культурно-масової, фізкультурно-масової, санітарно-гігієнічної роботи, естетичного оформлення гуртожитку, редколегії тощо. Як зазначає дослідник, головним і найважливішим у цьому напрямі діяльності є те, що він формує чітку громадянську позицію, принципи соціальної орієнтації та поведінки [2, с. 43–44].

Аналіз досвіду діяльності студентського самоврядування у гуртожитках Херсонського державного університету засвідчив, що вихованню соціальної спрямованості сприяє, зокрема, систематична робота з профілактики негативних явищ серед студентів. З цією метою створюються ради громадського самоврядування, студентські оперативні загони, організовується щоденне чергування членів оперативних загонів згідно з графіком. Студенти беруть участь у контролі за поселенням до гуртожитку, вирішенні питань щодо порушників порядку, проводять огляди-конкурси на кращі кімнати у гуртожитку тощо.

Невід'ємною складовою виховання соціальної спрямованості є залучення студентів до різних видів соціально значущої діяльності. Так, студенти Херсонського державного університету займаються шефською діяльністю в обласній школі-інтернаті, зокрема організацією та проведенням різноманітних заходів: «До побачення» (4 клас); Святкова програма до Дня Св. Миколая; Новорічні концертні програми (1–9 класи); Святкова програма до 8 Березня (1–5 класи); Святкова програма до Великодня; КВК (8–9 класи); концертна програма до дня Перемоги; Свято останнього дзвоника.

Таким чином, враховуючи різноманітність та багатогранність студентського середовища, а також специфічність виховання соціальної спрямованості, вважаємо, що невід'ємною формою роботи зі студентами є залучення молоді до участі в діяльності органів студентського самоврядування, яка дає можливість набуття соціального досвіду, сприяє розширенню світогляду й формуванню загальнолюдських та національних цінностей. Органи студентського самоврядування сприяють соціалізації особистості, формуванню соціальної позиції студента, розвитку їхньої соціальної активності, вихованню соціальної спрямованості, адаптації та пристосуванню до складних соціальних відносин, набуттю демократичного досвіду для подальшого життя в суспільстві.

Участь у різноманітних напрямках діяльності органів студентського

самоврядування є вагомим чинником розвитку всебічної суспільної активності молоді у необхідному напрямі, що забезпечує виховання їх соціальної спрямованості, тому слід залучати до такої діяльності якомога більшу кількість студентів. Крім того, лише активна участь студентів в роботі органів студентського самоврядування надаватиме поштовху і подальшому розвитку цієї форми самоорганізації й закладатиме підвалини сприйняття студентом суспільної моделі.

Перспективи подальших досліджень пов'язуємо з вивченням питань особистісного зростання студентської молоді в соціальній поведінці, формування в неї елементів класичного та сучасного суспільного ідеалу тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гриньова М. Студентське самоврядування: стан, проблеми і завдання / М. Гриньова // Виховання особистісних якостей майбутніх фахівців у системі студентського самоврядування : матеріали Всеукраїнської студ. науково-практичної конференції (м. Полтава, 24–25 квітня 2009 р.) / Полтавська обласна рада, Полтавська міська рада, кафедра пед. майстерності Полт. держ.пед. ун-ту імені В. Г. Короленка та ін. – Полтава, 2009. – С. 13–16.
2. Димитров М. Ф. Професійно-орієнтовані громадські організації – нова форма студентського самоврядування [Електронний ресурс] / М. Ф. Димитров // Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npchdusoc_2008_103_90_9.pdf
3. Про затвердження Примірного положення про студентське самоврядування у вищих навчальних закладах України Наказ МОН № 1010 від 15.11.07 року [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.uazakon.com/document/spart32/inx32261.htm>
4. Романик А. Роль студентського самоврядування в Україні та в країнах Західної Європи / А. Романик // Студентське самоврядування в Україні. – К. : Молодіжна альтернатива. – 2004. – Вип. 6. – С. 6–9.